ÖGA MOT SAMTIDEN

Jesper Walderstens teckningar borrar sig med sylvass svart humor in i folkhemmet. Här berättar han om den nya boken, flytten från Stockholm och rädslan som driver honom framåt.

Text IMKE JANOSCHEK Foto KRISTIAN POHL

Golvet är översållat med färgstänk, som brukligt i en konstnärsateljé, men bredvid de svarta och röda dropparna står små uppmaningar skrivna: »Snyta sig, peta ut kråkor.«

Handstilen känns igen från Jesper Walderstens mörka teckningar. På den bärande trästolpen mitt i rummet har han klottrat små resonemang om skapandet och ett skämt om måndagar. Ett ironiskt »Kravlös igen« utgör bildtext till en tecknad hand som sträcker sig efter en liten punkt som symboliserar »allt«.

Jesper Waldersten lutar sig bakåt i Laminostolen i ateljén, en av de första sommarstugorna som arkitekten Ralph Erskine ritade under 1940-talet, belägen i en bilderboksvacker vik utanför Mariefred och snett framför familjens nya, lantliga hem efter alla år i Stockholm.

Egentligen bodde familjen – Petra, Jesper och två barn – redan i hus, strax utanför Stockholm, men en vag längtan efter lantliv spökade i bak- ›

Kravlöshet, Kvantitet, Kaos, Kunskap och Kärlek är Jesper Walderstens fem K:n, som enligt honom är villkoren för skapandet. »Om det känns väldigt motigt någon dag, brukar jag tänka så här: Gillar jag att leva? Bra. Gillar jag att teckna? Okej, då är det bara att sätta i gång.«

»Vi gör någonting som ingen annan har gjort. Sandpapper och rock'n'roll.«

Jesper om utställningen med grafiska tryck som just nu visas på Grafikens Hus i Mariefred, här ett porträtt med titeln *Lacus Pinum*.

› huvudet och man åkte ofta och tittade »på alla omöjliga hus på landet för att bli av med drömmen«. Den här gången hade kompisen och arkitekturkritikern Mark Isitt precis berättat lyriskt för Jesper om arkitekten Ralph Erskine, och dagen efter såg frun Petra en annons i tidningen: »Villa i Mariefred med litet Ralph Erskine-hus på tomten säljes.«

»Jag fastnade så klart vid namnet, det var en sådan lustig slump att vi inte kunde låta bli att åka ut hit och titta.«

Vi dricker te och jag låter Jesper prata på eftersom det snabbt visar sig att han pratar som ett helt färdigt radioprogram utan att man behöver ratta efter kanalen. Under tiden tittar jag på alla gubbar som han har ritat på olika ställen, allt kludd och kladdiga anteckningar, på golvet, på bjälkarna, på olika föremål. Små meningar, uppmaningar, Jespers typiska iakttagelser, massvis med foton, en glob med ett ansikte på, allt precis som man har tänkt sig Walderstens ateljé, fast mysigare, utan teckningarnas ångest. Laminostolen har fått sitt klassiska fårskinn ansat till en frilla och under frillan glåmar ett av Walderstens typiska ansikten, ritat rakt på stolsryggen. »Jag blev inspirerad, en gång på Picassomuseet i Paris, av Picassos sätt att ge sig på allt, vad som än kom i vägen«, säger Jesper, vars teckningars nattsvarta humor och grymma drag, och de ofta fula och skrämmande trynena som liksom flyter ut över pappret, har fascinerat mig i åratal. Jag har undrat över vad det är för människa som kan pressa pennan så rakt in i köttet på samtiden. Nästan oförsonligt hårt. Och ändå få alla att älska honom. Nu sitter man här i ateljén, och det är liksom lite väl mysigt. Skumt. Var är ångesten, undrar vän av ordning.

I DEN LÄTT KUPERADE TRÄDGÅRDEN framför Erskinestugan står en gigantisk ek med fyra meter i omkrets. Den är antagligen över 400 år gammal och så stor att den härbärgerar två gungor på vardera sidan, och man skulle lätt kunna hänga i tio till. Hunden Pollock skuttar runt trädet och vill leka. Man förstår honom. Det krävs en sjuhelvetes disciplin för att få fram arbetsiver och produktiv skaparångest i den här miljön.

Vi börjar prata om trädet, det går inte att undvika, så tjockt är det.

»När jag såg den här eken kände jag att det skulle vara så fruktansvärt kul att få bo med ett sådant träd. Jag är uppvuxen med en ek som var ungefär lika stor. Slog man brännboll upp till eken fick man frivarv. För mig var det ett sätt att visa att jag var bra på någonting,«, berättar Jesper.

»Så när vi åkte ut och tittade på allt det här blev det nästan lite jobbigt. Jag sa till Petra att antingen det här huset eller inget alls.«

»Det här är nog det modigaste vi har gjort«, intygar Petra som kommer förbi för att hälsa. »Det skulle bli en jätteomställning för barnen och för att få arbetslivet att funka, så det var inget lätt beslut.« ›

Här jobbas det i en minst sagt målerisk idyll. Ateljén ligger i en sommarstuga som ritades av Ralph Erskine på 1940-talet.

»Nu i lågkonjunkturen är det intressant att se vilka som fajtas och vilka som nöjer sig.«

Walderstens renoverade stugan enligt de originalritningar som nu hänger inramade på väggen. Mitt på ritningen står ett uppmuntrande »Lycka till! Och ring om du förstår ej, Ralph«, riktat till den första ägaren från engelskinvandraren Erskine.

Nu lommar Jesper ner tjugo steg från huset till arbetsplatsen på morgonen, och Petra som också har egen firma som grafisk designer jobbar i Mariefred. Femtio meter från huset glittrar Mälarvattnet. Livet verkar ha blivit bra mycket enklare.

»Nioåringen som jag lämnade i Rönninge när jag flyttade därifrån som barn kom tillbaka när vi flyttade hit«, säger Jesper. »Jag kom på en massa saker, att jag gillade att gå i skogen, gillade att ta det lugnt, och jag såg det också i mitt sätt att måla, det blev mer naivt och rakt på sak.«

JESPER HAR JUST AVSLUTAT jätteprojektet att lägga upp en ny teckning om dagen på nätet. Ett nytryckt exemplar av resultatet, boken *365*, ligger på bordet: teckningar som omfattar ett år, från skolstartsdagen 18 augusti 2010 till 18 augusti 2011.

Varför utsätter man sig för pressen att skapa en teckning om dagen? Verkar ju hur jobbigt som helst?

Jesper frustar lite.

»Det handlar ju också om att flytta ut hit, att jag märkte att det var lite för bekvämt, jag gillade att gå ut med hunden lite för mycket. Så då hittade jag på det här projektet, för att försätta mig i en situation där jag visste att nu måste det här ta plats. Jag har fyllt 40 och måste utmana och driva mig på det här sättet, lägga i en växel till. Också med tanke på lågkonjunkturen, man känner att nu sållas det igen. Nu blir det åter intressant vilka som fajtas och vilka som nöjer sig och blir hasbeens…«

Detta kan ju tyckas lite märkligt. Han är en av Sveriges mest etablerade och kända konstnärer och illustratörer. Mellan 1999 och 2005 producerade han hundratals teckningar för Dagens Nyheter. Han har fått guldmedalj som främste illustratör av Society for News Design i New York. Är man ett stort fan kan man klistra upp en hel tapet med hans gubbar som säljs via wallpaper.com. Han gjort sju böcker av vilka *Tack för senast din jävel* och *Här kommer jag* är de mest kända. När vi satt i bilen på vägen ut till Mariefred sa fotografen, Kristian Pohl, att sista året han prenumererade på Dagens Nyheter så var det enbart för Jespers teckningar. När de försvann rök även prenumerationen.

Man kan tycka att Jesper Waldersten har en position som inte direkt hotas av tillståndet hasbeen. »Den här positionen räcker inte alls!« ropar Jesper, nästan upprörd, och sätter sig upp i Laminon. »Inte det minsta!«

Det bor helt uppenbart en tävlingsmänniska i mannen med den grymma pennan, som under hela livet satt upp kortsiktiga och långsiktiga mål. Karriären började som AD-assistent på reklambyrån Hall & Cederquist på det sena 1990-talet. På reklambyrån var det kutym att assistenterna jobbade ett år för att sedan gå vidare till en reklamutbildning på Berghs. Jesper satte genast upp ett mål: »Jag ska bli den förste ateljéassistenten som inte behöver sluta. Jag ska lämna ett städat skrivbord efter mig och jag ska vara klar med alla mina uppgifter varenda dag.«

Han fick stanna. Och han tog över de största kunderna samt kläckte den kända Ericssonkampanjen Make Yourself Heard. För att därpå gå in i väggen, innan uttrycket ens fanns. Vissa ska vara först med allt. Men det blev inte bara burn-out på Hall & Cederqvist utan även starten på familjen Waldersten. »Jag träffade Petra och fick henne på fall med ett av mina blandband. Det började med Paul Wellers *You Do Something* ›

I ateljéns kreativa röra finns i alla fall en röd tråd av ordning. Jesper ha lärt sig att bejaka sitt lite splittrade sätt att jobba. »Jag kan hålla en mängd bollar och tankar i luften, jag är gammal trummis«, säger han.

Överallt i ateljén är det små ansikten och kommentarer.

Det röda porträttet målades sent under Jespers projekt *365*, i boken får det nummer 78, här räknas dagarna ner.

»Jag blev inspirerad av Picassos sätt att ge sig på allt.«

› *to Me*, lite väl smörigt kan tyckas. Men andra sidan slutade med *It Ain't Me Babe* av Bob Dylan. Man måste jobba med spänning.«

En konstnär med militär disciplin och talang för marknadsföring. Varifrån kommer det? Pappan är musiker och mamman sjukgymnast. Morfar var en målare som ville bli konstnär, hans hammare hänger på hedersplats på väggen i ateljén.

»Morfar sa till mig: ›Jag kunde aldrig rita nakna kvinnor i skogen, skulle du kunna göra det i mitt ställe?‹ Så det har ju blivit väldigt många nakna kvinnor.« Jesper bläddrar i lådorna bland kvinnorna, många ur serien *Ett svart streck*, där han ställde sig uppgiften att rita utan att ta upp pennan från pappret. »Men numera är det mer håriga män, det kanske är ett sundhetstecken.«

Han håller upp en fantastisk hårig gubbe som heter *Badmannen*, och dröjer kvar med den i näven när vi fortsätter prata om *365*-projektet.

»Jag har ju varit rätt avskärmad det här året, haft detta i bakhuvudet hela tiden. Petra har tyckt att det ibland varit svårt att tränga igenom, hon fick prata väldigt tydligt med mig. Det blev ett sätt att hitta tillbaka till tiden med DN, att jobba med samhällsanknytningen och med det dagliga tempot. Via nätet och hemsidan blev det också en väldigt intensiv och bra kontakt med läsarna.«

JAG BLÄDDRAR I BOKEN och fastnar vid en mörk gestalt med gigantisk femtiotalsfrisyr. »Jag binder smuts«, står det. Vad är det här? Jesper vill egentligen inte förklara så mycket, men låter sig pressas till ett:

»Tja, vad tror du? Ett inlägg i RUT-debatten, kanske?«

På en annan sida finns en teckning som kommenterar katastrofen i Japan. En figur har ett blodrött runt hjärta. »Japan, you are here«, står det.

»Idén kom under den där dagen, jag var känslomässigt väldigt berörd och hade sett några illustrationer angående jordbävningen. Jag kände att det gick att göra något bättre.«

I boken syns en utveckling från de tecknade gubbarna till allt friare, måleriska porträtt. Jesper själv tycker att det blir bättre och mer lössläppt ju längre året går. Man ska börja från början, är hans läsanvisning.

När vi gästar ateljén är Jesper i färd med att välja bilder till två utställningar, den om boken på Galleri Jonas Kleerup i Stockholm samt en i Mariefreds Grafikens Hus, *Den ganska långa vägen hit*. Chefen där har buntat ihop Jesper med en av Sveriges bästa tryckare, Siv Johansson, som också jobbar med Linn Fernström och Lena Cronqvist.

»Först var jag emot det, jag ogillar egentliga grafiska tryck. Men Siv frågade mig om jag hade provat att jobba med plast och sandpapper. Nu känner jag att vi gör någonting som ingen annan har gjort och då blir det rock'n'roll. Sandpapper och rock'n'roll!«

Som för att accentuera musikassociationen har Jesper också engagerat sin vän Martin Sköld från Kent för att specialskriva ett soundtrack till konstverken – och Jesper har fortsatt att arbeta på verken medan han lyssnat på Skölds musik.

»Utställningen är helt enkelt nyskapande på en massa olika sätt«, säger Jesper och visar mig några reklamvideor för utställningen på Youtube.

Det är dags att gå. Jesper står i sin målarskjorta under den gigantiska eken, ljuset spelar över vattnet, hunden skuttar lyckligt, gungorna svajar i vinden. Idyllen är nästan löjlig perfekt.

Hörrudu Jesper, undrar jag, hur kommer det att gå med svärtan och avgrunden i den här miljön på sikt?

Han spänner blicken.

»Ja du, svärtan är ju internaliserad. Eller inkarnerad? Kanske. Det pratade jag rätt mycket om förut, under intervjun. Såg inte direkt att du antecknade det. Kom nu, Pollock.«

Säger han. Flinar, vänder på klacken och går in. Ⓡ

Jesper Waldersten

Född: 1969 **Bor:** I en nybyggd villa utanför Mariefred **Yrke:** Illustratör och konstnär **Bakgrund:** AD på Hall och Cederqvist, illustratör för DN På Stan **Mest känd för:** Illustrationer i DN och boken *Tack för senast din jävel* **Aktuell:** Med boken *365* och utställningen *Den ganska långa vägen hit* i Grafikens Hus i Mariefred som pågår till den 29 januari 2012.

Boken *365* ges ut av Bokförlaget Max Ström, 209:-.

Det lilla huset ritades av Ralph Erskine 1945 och används nu av Jesper Waldersten som ateljé.